

Ramon Lull – Visió poètica

Albert Vernet i Mateu

- Ramon Lull - Orígens i naixença (I)
- Ramon Lull – Català, nova llengua literària (II)
- Ramon Lull – Senescal de Jaume I (III)
- Ramon Lull – Trobador (IV)
- Ramon Lull – Conversió (V)
- Ramon Lull – Puig de Randa (VI)
- Ramon Lull – Miramar (VII)
- Ramon Lull – Enciclopèdic (VIII)
- Ramon Lull – Art, combinatòria (IX)
- Ramon Lull – Escoles, estudis, universitats (X)
- Ramon Lull – Precursor de l'ONU? (XI)
- Ramon Lull – Contactes amb Roma (XII)
- Ramon Lull – Illa de Xipre, Gran Mestre del Temple (XIII)
- Ramon Lull - L'últim viatge (XIV)
- Ramon Lull – Trobador i joglar de Déu (XV)
- Ramon Lull – Tomba de l'església de Sant Francesc (XVI)

RAMON LLULL – ORÍGENS I NAIXENÇA - I

La saba és catalana, la terra és mallorquina.
Qui ha fet l'empelt possible és el Conqueridor,
que als cavallers entrega casal, finca i molló.
Ramon Amat, en paga, rep fèrtil pla i codina,

i deixa Barcelona i solca la marina
en nau de veles blanques: messana i pal major.
Elisabet, la dona, li dóna un bell plançó
que puja amb verda ufana dins l'illa exsarraïna.

Sumades vella saba i fonda terra nova,
un tany rebrotaria de l'arbre dels Amat,
que, fet brancam, seria com força d'una jova,

com pler d'una besada, com crit d'un gran combat.
Al pensament, follia, al cor, rimada troba,
dos pols: un, és de l'Illa, l'altre, del Principat.

Ramon Llull nasqué a Ciutat de Mallorca, també dita Palma, el 1232 i morí a principis del 1316 en aquesta mateixa ciutat. Els seus pares foren Ramon Amat/Llull i Elisabet de Malla/Erill, catalans de naixença. El pare, de la família dels Amat, ajudà econòmicament Jaume I el Conqueridor, el 1229, en la conquesta de l'illa. El 1231, amb la seva muller s'establí a Ciutat de Mallorca per atendre les propietats que rebé del rei en recompensa als seus serveis. Segons Miret i Sans, el patronímic de la família, Amat, quedà substituït pel renom de Llull que, amb el temps, agafà la categoria de cognom. Aquests són els orígens de Ramon Llull, gran personalitat de l'Europa medieval: pensador, filòsof, teòleg, creador del català literari, polític, escriptor i esperit religiós que arribà a les més altes cotes del misticisme. Tot això i més, mantingut i acrescut per una vida intensa de viatges i acció durant més de cinquanta anys.

RAMON LLULL - CATALÀ, NOVA LLENGUA LITERÀRIA - II

Ja som al segle onze. Un nou mil·lenni esclata.
Europa es determina, la filla del llatí.
I uns brots arreu verdegen, cascun tindrà jardí,
són mots d'una alba encesa, tot or, tot escarlata.

I, en mas o en port es formen, també en col·legiata,
i van prenent volada fent dreturer camí.
Fixats en densos còdex, lligalls de pergami,
ja tenen signatura i el temps d'una postdata.

Més tard, Llull, gran polígraf, impulsa i precipita
davant d'altres llenguatges romànics, son parlar.
I el seu *vulgar* riquíssim marcà primera fita

que a tots arribaria, al mestre i al joglar.
Tractats profunds que porten a la més alta cita,
poètics, filosòfics, escrits en català.

Ramon Llull sempre va ser un gran polígraf. De jove, fins els 30 anys, ja amerat de cultura europea, es dedicà al conreu de la literatura trobadoresca adreçada, preferentment, als seus amors "il·lícits". Ell mateix, en la seva *Vida coetània*, quan se li va aparèixer per primer cop el Crucificat ens diu que estava escrivint una "vana" cançó, "en vulgar", a la seva nova enamorada. "En vulgar" vol dir en llengua catalana, llengua que elevà a la més alta i subtil especulació metafísica. Ramon Llull es l'impulsor i creador de la prosa literària catalana. Riquer i Comas (*Història de la Literatura Catalana/1*), diuen que la prosa de Llull dóna fe de vida d'una perfecció insuperable, car ningú no ha escrit, després, un català millor que el de Llull. Cas singular, perquè és veritablement rar que una llengua atenyi, tot de sobte, la seva màxima perfecció en els inicis de la seva història documentada i escrita. Ell fou el primer escriptor europeu que utilitzà la prosa "vulgar" per a tractar temes d'alta volada intel·lectual fins llavors només escrits en llatí.

RAMON LLULL – SENESCAL DE JAUME I - III

D'acord amb els costums de tot noble llinatge,
el rei Conqueridor reclama el jove Llull.
Prou sap qui és. La cort, al seu redol l'acull,
car, ans que cavaller, ha d'ésser gentil patge.

I mentre es va fent gran, observa un nou paisatge
del món medieval, que estimarà i que escull;
i el viure cortesà d'espasa i de traüll
i provençal trobar, seran el seu bagatge.

El rei Conqueridor fa complicada tria
i vol, pel fill hereu, qui pot tenir l'aval
del valuós actiu que es guanya dia a dia.

El lloc, molt important, serà el de senescal,
un títol palatí que vol art i mestria.
I és Llull qui ocuparà un càrrec tan cabdal.

Als 14 anys entra com a patge del rei Jaume I. Ramon Llull rep, com altres fills de nobles, l'educació pròpia al seu estat de cavaller i cortesà. Damunt d'una base cristiana es forma un home d'armes i un home de món. Tota la instrucció que rebrà el prepararà per a la carrera militar, adornada per l'art dels trobadors. Així, el seu *Libre de l'Orde de Cavalleria* (1275/1283) només el podria escriure aquell qui ho era per naixença, educació i professió. Entre els 25 i 32 anys se suposa que s'escola la vida cortesana de Ramon Llull com a preceptor de l'Infant Jaume, més tard Jaume II de Mallorca, nascut a Montpeller el 1243 i mort a la Ciutat de Mallorca el 1311. De caràcter pacífic i tranquil, l'Infant hauria rebut la influència del seu tutor i la curiositat per conèixer el fons de les coses. No tots els reis de l'Europa d'aquell temps tingueren un preceptor amb la intel·ligència de Ramon Llull. Sobre aquest particular, el pare Miquel Batllori diu: *abraça i enllaça en els seus itineraris, en els seus escrits i en els seus amors la integritat medieval: llatina, bizantina i musulmana. (Vuit segles de cultura catalana a Europa)*. Jaume II, germà de Pere el Gran, l'hereu que rebé Catalunya, Aragó i València, heretà el regne de Mallorca, els comtats del Rosselló i la Cerdanya, i els senyorius de l'Omeladès (Montpeller) i el vescomtat del Carladès (Alvèrnia).

RAMON LLULL – TROBADOR - IV

És gènere de reis i d'alta aristocràcia.
El metre es rigorós, la rima, consonant,
les formes, diferents. Així: balada i plant,
cançó, lai, sirventès, daran sentit i gràcia

a aquest món clus, tancat, d'intel·ligent audàcia.
De tots és la cançó, el vers més elegant,
i en ell, la dama rep l'amor del seu amant,
il·lícit, transgressor, mig ver i mig fal·làcia.

Ramon és jove encara -ho diu la seva *Vida*-
i escriu de nit i dia, en fosca o en claror,
i sent, irresistible, del vers la forta crida,

tant, que a la seva amada li escriu manta cançó
d'amor i de follia... I viu camins de brida,
castells, plers d'hora blava, Ramon, el trobador.

La lírica trobadoresca és un producte cultural nascut en les corts feudals occitanes del segle XII. El primer trobador conegut és Guilhem de Peitieu (1071/1126), avi d'Elionor d'Aquitània. La poesia trobadoresca és un món literari coherent i d'una gran complexitat que, encara avui, la crítica no ha sabut explicar. És un gènere que es distingeix pel seu formalisme mètric i estròfic d'una gran precisió. La "cançó" és la forma major i principal que s'utilitza, bàsicament per a expressar l'*amor cortès* o *fin amor* del trobador enamorat d'una dama casada. Un amor sensual entre home i dona en què es potenciaven al màxim els sentiments i les emocions, tant, que s'arribava a una absoluta idealització. La línia trobadoresca és pensada per agradar a una societat aristocràtica refinada i belicosa. Ramon Llull en la seva *Vida coetània* ens diu que *mentre era senescal i majordom ... era molt procliu a l'art de trobar i compondre cançons i dictats de follies d'aquest món.*

RAMON LLULL – CONVERSIÓ - V

Ramon, el trobador, escriu molt, amb desfici,
i viu intensament els seus nocturns afanys.
Són molts els seus amors i pocs els desenganys,
i porta un doble món dins vida de caprici.

Ell ens dirà, però, molt clar, sens artifici,
que a sa mitjana edat, vers la trentena d'anys,
un dia, negra nit, en mig dels viaranys
del clus trobar, Jesús se li apareix, propici.

I en fa un rebuig total, que és lliure, no és esclau,
i escriu per oblidar aquell quadre imprevist,
inoportú, mes veu que la cançó decau,

que el seu vers preferit agafa un caire trist.
I un llamp li toca el cor, com Agustí, com Pau:
un joi desconegut, llum radical del Crist!

Al salm 90.10 s'hi pot llegir els versets: *Ni que visquéssim setanta anys/i els més forts fins als vuitanta...* El Dant, en el primer vers de la seva "Divina Comèdia" escriu: *Al bell mig del camí de nostra vida...* Això ho escrivia el 1300 quan en tenia 35. Ramon Llull, trenta anys abans (en tindria 32), en el seu *Libre de Contemplació* deia *...enaixí jo són estat foll e menys de saviesa tro a la mitjanía de ma edat...* I en la seva *Vida coetània* ens diu que *...una nit, quan es trobava en la seva cambra assegut vora del lilit fent una vana cançó en vulgar adreçada a una dama, enamorada seva a qui amava d'amor vil e fatu*, se li aparegué la figura de Jesucrist crucificat, visió que l'esporguá molt. Els dies següents intentà escriure la poesia i el Crucificat se li aparegué fins a cinc vegades. Llavors deixà de continuar la cançó i compregué que Crist volia que abandonés el viure mundà i es dedicés al seu absolut servei. Presa aquesta decisió, el seu esperit s'inflamà i s'abrandà en l'amor al Crucifix, tot pensant que l'acte més acceptable i plaent fóra posar en pràctica la dita de l'Evangeli que diu que *...ningú no pot tenir major amor envers l'altre que posar la vida per aquell (Vida coetània)*. La conversió de Ramon Llull, per ràpida i traumàtica, podria comparar-se amb la de Pau de Tars, i com a resultat d'una vida frívola, "sense saviesa" i mundana, a la de Sant Agustí.

RAMON LLULL – PUIG DE RANDA - VI

De Randa es deia el puig, el nom perdura, encara.
De sempre el cant del duc, dels vents i els temporals.
Al mig del pla hi ha el mont, i uns trets basilicals
conformen els vessants de timba i roca clara.

El pla fóra l'altar, el Puig seria l'ara,
la platja, un llarg llindar i el cel, nau i arcs torals.
Indret que va esperar, de Déu, les decretals,
s'obria amb veus de salm i flama d'alimara

a qui va pujar al cim cercant la llum divina
per explicar, després, el què i perquè, a bell doll.
Escriure-ho, no sap com. Encar no ho endevina,

mes dins les solituds d'ullastre i de coscoll
hi va trobant la llum. I aquesta l'il·lumina...
Oh *il·luminat Doctor!* Oh Ramon Llull, *lo Foll!*

El Puig de Randa (548 m), es troba al bell mig de l'illa. Situat entre els termes municipals de Lluçmajor i Algaida, és una perfecta talaia des d'on es pot observar la serra de Tramuntana, la de Llevant, tota la plana central i la mar de migjorn. Als peus del Puig hi ha la petita població de Randa. Sembla ser que aquest puig no fou mai habitat per l'home perquè la manca de vestigis prehistòrics així ho fan pensar, en contrast amb l'abundància de la plana. El poeta Costa i Llobera comenta que el Puig de Randa era un *enorme i primitiu altar* on durant milers d'anys sols hi oficiava la natura salvatge que elevava, a Déu, el perfum del romaní, la humil flor de l'estepa i les lloances del silenci. Fou Ramon Llull el primer "sacerdot", el primer home que oficià un càntic de pregària a Déu al cim d'aquelles solituds. La *Vida coetània* ens diu que pujà a la muntanya de Randa devers el 1273. Hi estigué uns vuit dies en actitud de meditació i pregària, al cap dels quals, mentre estava en actitud contemplativa, en un instant li sobrevingué una il·luminació divina que l'orientà sobre la forma de com havia de fer els llibres contra els errors dels infidels. Després de regraciar Déu, davallà al monestir cistercenc de Santa Maria de la Real, vora Ciutat, on escriví el primer llibre, *L'Art abrevjada d'atrotar veritat*. Després pujà altre cop a la muntanya, i a la cova on havia rebut la il·luminació (d'aquí l'epítet de "Doctor Il·luminat") hi féu edificar una petita ermita on visqué per espai de quatre mesos. Durant aquest temps se li aparegué un pastor que li parlà de l'essència de Déu, beneí els seus llibres, els besà i desaparegué. La primera data segura que constata l'existència d'ermitans és del 1394.

RAMON LLUL – MIRAMAR - VII

Ets, entre terra i cel, perfecta balconada.
El puig Teix és el far, la mar el teu espill,
i l'aire de mestral, ben carregat de brill,
de l'Ebre i Pirineu llunyans, duu l'alenada.

Espai afrós, perdut, on l'àliga hi fa estada,
i on mai no hi entraran la brida i el renill.
En canvi acolliràs un savi foll, cabdill
de dotze framenors, de Sant Francesc fillada.

Tots tretze bastiran, amb sobri estil artístic,
el gòtic monestir. I entaularan combat
de lletres i parlars dins cànon catequístic.

I un Miramar novell, d'amor lloc inflammat,
apunta cap a Déu amb elevat to místic.
I en surt un dard de llum: *Llibre d'Amic e Amat!*

El lloc de Miramar, entre Valldemossa i Deià, situat a mitja altura entre la mar i el Teix (1067 m), és una magnífica balconada que mira vers Ponent, on s'hi troben les platges del Principat i el País Valencià. Actualment forma part de la finca que va ser del famós arxiduc austríac, Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena, un enamorat de l'Illa. Lloc allunyat i afrós, de difícil accés, sobresurt en un relleixó entre cinglera i cinglera, envoltat d'oliveres, llentiscles i fenollars. Abans de 1275 Ramon Llull ja havia escrit uns vuit llibres. Aquest any, un abans de la mort del rei Jaume I, el seu fill dit també Jaume, hereu del regne de Mallorca, el cridà a Montpeller. L'Infant estava interessat pel contingut religiós dels llibres del mestre, sobtat que aquell tutor palatí i trobador profà escrivís aquell tipus de gènere. Féu revisar els textos pel franciscà Bertran Berenguer, mestre en teologia, que els trobà ortodoxos, i s'hi entusiasmà. L'Infant també, i autoritzà la fundació del Col·legi de Miramar, dotant-lo amb una renda anual de 500 florins d'or. El 1276, el papa Joan XXI donava l'aprovació, i tretze framenors s'hi establien per estudiar la llengua àrab i altres dels infidels. Va ser focus d'espiritualitat molt abans que la cartoixa de Valldemossa, fundada el 1400. Referint-se a Miramar, en el *Cant de Ramon* s'hi llegeix: *Enfre la vinya e el fenollar/amor me pres, fe'm Deus amar*. El P. Batllori diu: *La vida ascètica de penitència s'eleva, a Miramar, a la més alta mística. (Vuit segles de cultura catalana a Europa)*. Entre altres, a Miramar hi escriví el *Libre de l'Amic e d'Amat*.

RAMON LLULL – ENCICLOPÈDIC - VIII

Ramon de Penyaforç, Tomàs d'Aquino, sants,
i el metge i professor Arnau de Vilanova
infonen als escrits la força d'una jova
de pas lent i segur, que romp comella i plans.

L'obra que han fet, que fan, tots tres són mendicants,
-grans *summes*, grans *tractats*-, aportaran llum nova
a un món medieval que l'esperit retroba
i es vol apropar a Déu: servents i sobirans.

Tan sols hi ha un personatge, barreig de foll i savi,
que apunta a més alçada, i escriu molt i escriurà.
De tota cosa parla, del mar i l'astrolabi,

del cosmos, la natura, del místic *clus trobar*.
I els raigs de llum divina, de tinta seran glavi,
la ploma enciclopèdica que a tots superarà.

Sant Ramon de Penyaforç, nascut vers el 1185 a Santa Margarida del Penedès, tocant a Vilafranca, fou mestre i conseller de Ramon Llull. Ramon de Penyaforç, *confessor de papes i reis*, eminent jurista, professor a Bolonya, dominic i general de l'orde, requerí a Tomàs d'Aquino la gran obra *Summa contra gentiles*, basada en la raó natural per la qual es podria arribar a la veritat de la fe. Per encàrrec del papa Gregori IX, Ramon de Penyaforç, de qui fou confessor, escriví la monumental *Summa de Penitentia*. També, durant diversos anys es dedicà a la compilació, confrontació i síntesi de la documentació vaticana, que ordenà en les *Decretals de Gregori IX* o *Liber Extra*. Les altres dues personalitats coetànies de Ramon Llull foren Sant Tomàs d'Aquino, de l'obra magna del qual no en cal fer esment, nascut el 1225 al castell de Roccasecca, prop de Montecassino (Laci) i mort a Fossanova (Laci) el 1274, i l'altra personalitat, Arnau de Vilanova, amb lloc i data de naixença imprecisos (Grau de València?, any 1235?), mort i enterrat a Montalbano Elicona (Sicília) el 1311, metge, diplomàtic i teòleg. Dins l'àmbit dels regnes catalans, seguí la línia estricta dels "franciscans espirituals" que mantenien l'antiga pobresa evangèlica de Sant Francesc d'Assís (1182/1226), encapçalada per Ubertino de Casale. D'ell es pot dir, també, que va ser "metge de papes i reis": Bonifaci VIII, Benet XI i Climent VI, i els quatre reis dels casal de Barcelona, Pere II el Gran, Jaume II el Just de Catalunya, Jaume II de Mallorca i Frederic III de Sicília. Traduí de l'àrab diversos tractats clàssics de medicina i ens han arribat una setantena d'obres, algunes en català i la resta en llatí. Si l'obra d'aquests dos personatges fou important, es pot dir que la de Ramon Llull la va superar. Autor de les més variades ciències: filosofia, teologia, poesia, geometria, medicina, dret, astronomia, metafísica, lògica, novel·la, proverbis, sermons, biografies, etc., se li coneixen un total de 265 obres. França (amb la Sorbona), Alemanya i Itàlia van ser, i encara són, importants fogars de lul·lisme. Podríem citar noms com Pico della Mirandola, Giordano Bruno, Descartes, Leibniz. Com es pot veure, el seu enciclopèdic saber era inabastable, tant, que la seva influència encara perdura avui dia a través de les escoles lul·lianes que es troben arreu.

RAMON LLULL – ART, COMBINATÒRIA - IX

A tots vol fer arribar la llum d'aquelles aules.
Fidels i infidels tindran coneixement
de creativa *Art*, un nou procediment
que introdueix senyals i minva les paraules,

i aporta novetat. Seran figures, taules,
i lletres i colors, estrany ingredient.
I tots els seus escrits, d'amplíssim pensament,
l'ajut tindran de discs, unint distintes baules.

Lo Foll, a fons treballa aquesta nova icona,
una *Art* combinatòria que va prenent relleu.
El temps, rabent, transcorre i l'obra és molt pregona,

mes ell vol enllestir-la dins un espai molt breu.
Diví camí que baixa de Déu a la persona,
humà camí que puja de la persona a Déu.

Ramón Llull és un savi que observa i interpreta la vida i és, també, un gran pedagog. A la universitat de París, obté el magisteri en “Arts” car a partir d'aquest moment hom l'anomena “magister”, títol equivalent al de doctor. Gràcies a aquest títol deixa de ser un estrany a les universitats, estudis o capítols d'ordes i li és més fàcil fer-se escoltar pels savis i els eclesiàstics de cada ciutat. Els seus coneixements i les seves vivències espirituals les vol transmetre a tothom, als infidels, que els vol portar cap a Crist i el Misteri Trinitari, i als fidels cristians. Ho fa gràcies a un procediment didàctic i mnemotècnic que utilitza elements diversos: lletres, paraules, figures geomètriques (cercle, triangle, quadrangle), colors, arbres, etc. No tenen res de misteriós ni cabalístic, simplement són recursos gràfics i movibles, imprescindibles per a la demostració de la seva *Art*. Els tècnics en combinatòria ens diuen que el Beat assentà per primer cop els principis de la informàtica. Ideà el mecanisme (hardware) i el programa (software). Uns discs de pergamí a la dreta, per les preguntes, i un altre a l'esquerra, per les respostes, o també, donat un subjecte, trobar tots els predicats possibles i, a la inversa, d'un predicat trobar tots els subjectes possibles. Els discs movibles confrontats amb els signes corresponents portarien vers la resolució del problema. En aquest artifici es fonamenta la cibernètica i el processament de dades. Ens diuen que els computadors antics usaven dos disquets. Cal remarcar el gran refinament que Ramon Llull posava en la utilització dels recursos gràfics incloent-hi els colors blau, vermell, negre i verd.

RAMON LLULL – ESCOLES, ESTUDIS, UNIVERSITATS - X

Ports de Ciutat de Palma, també de Barcelona,
redols de pau fraterna i amable acolliment.
Segurs llocs de partida d'aquell que, follament,
vers Montpeller s'avança i arriba a la Sorbona,

on rep honors de mestre: birret, aula i valona.
De Gènova va a Pisa i a Roma, amb pas urgent,
després Nàpols, Sicília, finals del continent.
I a Tunis barbaresca, més tard, enllà de l'ona.

Tot, dins un gran triangle. Bugia, amb Messina,
seran vèrtex i base. Al nord, amb més relleu,
París és el terç vèrtex, far de llum i doctrina.

Figura geomètrica, de l'antigor, manlleu,
que el pur atzar dissenya, mig terra, mig marina.
Bell símbol cartogràfic del trinitari Déu...

Talment un gran triangle és l'espai, dintre el qual, o vorejant els seus costats, s'hi troben les ciutats més visitades per Ramon Llull durant el llarg període de temps que va del 1282 al 1316, any de la seva mort. Dins el triangle hi hauria Ciutat de Mallorca, Barcelona, Perpinyà, Montpeller i Avinyó, als costats Pisa, Gènova, Roma i Tunis i als vèrtex París, Messina i Bugia. Totes elles tenien un interès especial: estudis o universitats, comunitats religioses, centres de consulta que acollien els estudiosos, capitals temporals de corts reials, seus pontifícies, escoles hebraïques o musulmanes, etc. Observat en un mapa aquest espai d'acció viatgera i d'estudi, es pot veure un triangle, els vèrtex del qual són París, Bugia i Messina, coincidència curiosa si pensem en la importància que aquesta figura geomètrica tingué des de l'antiguitat i que Llull l'agafà com a element primari. El 3 es considerava com el primer nombre real, ja que l'extensió bidimensional del triangle és la primera manifestació visible de la realitat (el punt i la línia només ho són quan es fan visibles amb representacions que ja tenen extensió). Ramon Llull ja diu: *un és primer a nombre, e dos són comensament de nombre, e tres uses de nombres*. Aquest espai, doncs, tan extens de mar i terra, fou recorregut incansablement per Ramon Llull amb l'objecte d'explicar i fer conèixer la seva *Art* a tots els centres d'alta cultura d'aquella època. Només una vivència sobrenatural extraordinària podia desenvolupar una vida d'acció tan intensa, car se'ns fa difícil, ell que no gaudia de la pau del claustre ni de cap *scriptorium* (era un seglar franciscà del tercer orde), admetre la seva magna obra escrita i explicada per tot el món culte medieval.

RAMON LLULL – PRECURSOR DE L'ONU? - XI

Finint el segle tretze, neix un concepte insòlit.
S'expressa en la novel·la Blaquerna, i va de pau.
Un atrevit sistema, que pot fer el cel més blau,
si entesa hi ha a la terra, tot fent un pacte sòlid.

Iguals en l'assemblea, cap rei no serà acòlit,
el burg, neutral i franc, i el nom del gran conclau
obert a les persones de lleis i de palau,
escrit serà en els marbres de làpida i monòlit.

I així, tots els països, tant xics com gran potència,
de qualsevol creença, han de trobar l'aval
escrit amb mots que engendrin pacífica consciència.

En plena Edat Mitjana, temps fosc, tancat, feudal,
de llum, Blaquerna, esclata. I deixa referència.
Avui, passats tants segles, ja és llum universal.

Al volum quart, capítol 95, de la seva obra *Llibre d'Evast e Blaquerna*, acabat el 1283, Ramon Llull tracta de com aconseguir *pau e concòrdia entre comunitats, qui són en gran discòrdia per ço cor no han concordància en ésser obedients a un príncep tan solament, que tengués pau e justícia*. Aquest concepte de pau universal, cultivada i vigilada per un estament superior, en el cas d'una mentalitat medieval per l'*Apostoli* (el Sant Pare), els estudiosos l'atribueixen a Pierre Dubois, que així ho expressa en el seu *De recuperatione Terre Sancte*, escrit entre 1305 i 1307. Aquest escriptor advoca per la celebració anual, a la ciutat de Tolosa del Llenguadoc, d'un concili de prelats, nobles i reis cristians presidits pel papa, però reservant al poderós rei de França la facultat de convocar, al seu criteri, els personatges. Una tal assemblea internacional no deixaria d'estar influenciada per la política partidista d'un rei, el francès, que jugaria amb dues cartes favorables: la tria dels barons i el lloc escollit, una ciutat del seu reialme. Ramon Llull, uns vint-i-cinc anys abans d'aquesta proposició tan avançada ja l'havia expressat en el llibre citat més amunt: *...e l'apostoli tractà com una vegada l'any cada potestat vengués a un lloc segur on fossen totes les potestats, e que segons forma de capítol, que es tractàs d'amistat e correcció dels uns als altres, e puniment de moneda fos en aquells qui no volrien estar a dita dels definidors del capítol...* Observi's la gran diferència entre els dos conceptes. El primer queda condicionat per uns factors polítics fixats a priori: el lloc i la llibertat d'invitació. El segon, en el cas de la ciutat, només parla d'*un lloc segur* (hauria pogut citar Roma, però no ho fa) i parla de *totes les potestats* (els estats o potències que diríem ara), sense fer distinció entre cristians i no cristians. Observi's, també, el sentit realista de la sanció en cas d'incompliment. Ell no recorre a cap mitjà de caire espiritual (la temuda excomunicació), ni material (intervenció militar), sinó al *puniment de moneda* perquè pensava, també, amb el gran món no cristià, car a aquest món, què li deia una pena d'excomunicació...? Salvant les distàncies, fem una translació d'aquests conceptes i ens trobarem amb una "ONU" de l'Edat Mitjana...

RAMON LLULL – CONTACTES AMB ROMA - XII

Ramon té mala sort. Primerament és Roma
que el rep displicentment. Després serà Avinyó
que continuarà amb aires de fredor.

Resposta terrenal que, tristament, entoma.

La Santa Seu admet només un axioma,
el seu, i res no vol de cap nova lliçó.
D'aquest parlar precís té alçat un gonfanó
que mai no arriarà per un altre idioma.

Nicolau, Bonifaci, practiquen simonia,
i han superat obstacles, i al cim són del govern
més important d'Europa, guanyat amb arteria.

Climent, del rei de França, rep tracte subaltern,
i d'Avinyó desitja, només, la regalia.
El Dante, dur, implacable, els fa cremar a l'infern!

En els diversos viatges que Ramon Llull va fer a Roma tingué contactes amb els papes regnants, i els demanà ajuda i acceptació al seu programa: creació d'escoles de llengües, prèdica als infidels i creuada per alliberar Jerusalem. El reconeixement i caliu que trobà a Montpeller, París i Gènova mai no el trobà a Roma, on la cort papal sempre es mostrà freda i escèptica. Els afanys terrenals dels papes, poder i riquesa, absorbien llurs atencions. Els tres papes coneguts per Ramon Llull foren severament jutjats pel Dant a la *Divina Comèdia*: tots tres els condemnà a l'Infern (cant XIX, 45 i següents). Nicolau IV, 1288/1292, és condemnat per simonia, Bonifaci VIII, 1294/1303, nascut a Anagni, gran diplomàtic i jurisconsult, descendent per part de pare d'una noble família catalana establerta a Gaeta, es condemnat, també, per simonia, i Climent V, 1305/1314, primer papa francès d'Avinyó, és condemnat per la seva exagerada submissió al rei de França, Felip el Bell. Aquests dos últims personatges van suprimir l'orde militar del Temple.

RAMON LLULL – ILLA DE XIPRE, GRAN MESTRE DEL TEMPLE - XIII

Dos homes són, de Déu. Els dos, lluny de llur terra.
Una illa al mig del mar els brinda coneixença.
Dos noms, Llull i Molay, distints en aparença,
per un mateix motiu batallen i fan guerra.

En Llull, dels infidels, la seva fe desterra
amb armes singulars: escrits i benvolença.
Molay, frare-guerrer, l'espasa guarda tensa:
en pèlag, dins la nau; dins fort castell, en serra.

Tots dos, més tard, més d'hora, coneixeran frontera
d'un foc que purifica. L'Inquisidor així ho diu,
que els marca amb un estigma, malèvola quimera.

I el grau de la condemna serà el més punitiu:
els llibres del gran místic, cremats a la foguera,
i el Gran Mestre del Temple, cremat de viu en viu.

A Ramon Llull li arribà la nova de la derrota soferta pels musulmans a Kazan, vora el Volga, per part del Gran Kan de Tartària. Aquest fet augmentà l'esperança de l'Europa cristiana de reconquerir Jerusalem. Il·lusionat, en Llull viatjà de seguida cap a Xipre i la petita Armènia (Cilícia). El rei de Xipre, Enric II de Lusignan, no es va interessar massa pel projecte de Ramon Llull i no l'hi concedí autorització per disputar amb els monofisites nestorians ni salconduit pel sultà de Babilònia ni el rei de Síria. A la capital, Famagusta, compilà les obres *Libre de Natura* i *Retòrica Nova*, i a Limassol, el Gran Mestre del Temple, Jacques de Molay, l'acollí cordialment fins que va recobrar la salut, malmesa per un atemptat i una malaltia. Molay va ser l'últim Gran Mestre del Temple. El 1314, en un solemne auto de fe celebrat a París, vora l'actual Pont Neuf, moria a la foguera amb un company més, el mestre de Normandia. Jacques Molay, doncs, moria cremat viu, i alguns llibres de Ramon Llull, encara quasi amb la tinta fresca, morien també a la foguera uns anys després, preparada per l'Inquisidor de la corona catalana, el dominic Nicolau Eimerich (Girona, 1316/1399). Home d'una gran intel·ligència, exercitè amb tant de zel i obstinació el seu càrrec contra la doctrina lul·liana, que arribà a falsificar una butlla del papa Gregori XI. I, el mateix Pere el Cerimoniós, el 1386, s'adreçà al papa Urbà VI en defensa de l'escola del Doctor Il·luminat que el dominic tant perseguia.

RAMON LLULL – L'ÚLTIM VIATGE - XIV

Ramon no està cansat. Ramon emprèn viatge
de nau i de cavall. *Lo Foll* té vuitanta anys
i encara és mostra actiu, i torna als viaranys
dels barberescs del nord. Vers Tunis pren passatge.

Molts llibres, dins bagul, seran el ric bagatge,
i escriure i predicar, dos únics, grans afanys.
Ja esguarda, amb ull febrós, esponerosos tanys
i un verdejant desert, enganyador miratge.

Els savis musulmans no el volen a Bugia.
El mestre és lapidat, a Tunis, amb furor,
i és genovesa nau, qui signa l'agonia,

i enfila el burg nadiu. I els alts camins d'enyor,
de Déu, ateny, en Llull, quan és ran de badia.
L'*Amic* ja és amb l'*Amat* dins blanc *Pèlag d'amor!*

El mes de setembre del 1313, atret per l'espiritualisme de Frederic III, viatja a Sicília on, a Messina, hi predica i escriu trenta-vuit llibres. L'abril del 1314 torna a Mallorca i a l'agost s'embarca vers el regne de Tunis. Malgrat els seus més de vuitanta anys i que comprèn que els seus dies se li acaben, continua predicant i escrivint frenèticament. A Tunis composà, encara, trenta obres curtes de caire apologetic i teològic. L'últim llibre porta la data de desembre del 1315. A pesar de portar lletres de presentació dels reis catalans, en aquesta ciutat, és lapidat. La tradició ha deixat diverses versions de la seva mort. La més versemblant fóra la que ens diu que uns mercaders genovesos l'haurien recollit per a portar-lo a Gènova, on era molt estimat, però una tempesta desvià la nau cap a l'illa de Mallorca. Davant de Ciutat, enfilant la gran badia i exhalant l'últim sospir, moria aquest heroi de Crist, acomplint-se, així, la bella metàfora del *Cant de Ramon: Vull morir en pèlag d'amor.*

RAMON LLULL – TROBADOR I JUGLAR DE DÉU - XV

Jo só aquell trobador que fa molt temps, un dia,
deixava de rimar les mundanals cançons.
Tot escrivint, de nit, vaig veure una altra via:
un *trobar clus* diví, de mots punyents, pregons.

Els versos, diferents, són, ara, de follia.
Qui ho sap qui els entendreà: potser humils rodamóns?
Qui ho sap qui els entendreà, qui ho sap qui els entendria...
També só humil joglar que canto les raons

que alguns diuen que són pamflets de bastardia.
Jo vaig d'ací i d'allà, travesso mars i monts,
i sempre em crema, al cor, el flam de dos brandons.

De trobador i joglar rep llum la vida mia.
Mos versos són, talment, altíssims escalons
per on puja, a l'Amat, mon ànima, l'Aimia.

És tanta la vitalitat i la fe del Foll que no solament s'erigeix en un flamant trobador del Crist, sinó que, també, és el seu humil joglar, el personatge que va de castell en castell, en aquest cas de ciutat en ciutat, explicant i predicant les *raons necessàries* de la fe. Un excèntric trobador que deixa de cantar l'amor sensual i humà adreçat a una dama per adreçar-se, en qualitat d'amador, a la figura excelsa i espiritual del Crist, el seu Amat. Com a home d'acció, és el Joglar que, incansable, va d'ací d'allà transmetent la paraula de fe que portarà la gent al coneixement de l'Amat de tot aquest Castell d'Amor.

RAMON LLULL – TOMBA DE L'ESGLÉSIA DE SANT FRANCESC - XVI

Fa vora set-cents anys que vius la nova Randa.
El lloc és Sant Francesc, convent pobre d'elenc
on, capelleta humil és el teu nou avenc:
un arcossoli greu de gòtica garlanda;

i en místic airecel, que l'esperit abranda,
respres ciosa pau dins absis xic, mitgenc,
car sols ets llec tercer, no bisbe camarlenc,
i tu, mai, pels honors, has preguntat la tanda.

I el claustre és finestral, diries, l'ull diví
per on entra la llum, talment fulgent estella
que t'il·lumina ment, dictat i pergami.

I en ton jacent repòs, pertot veus meravella:
la fosca, que és claror, i espès botjar, camí.
L'Il·luminat Doctor ja és dins la llum més bella!

En una de les capelles de la part de l'Evangeli de l'absis de l'església de Sant Francesc s'hi troba la tomba del Beat. El lul·lista Pere Joan Llobet l'encarregà al clergue Francesc Sagrera, que la començà el 1487. D'estil gòtic, a la part inferior hi ha els nínxols on havien d'anar les figures al·legòriques de les set arts del trivium i quadrivium: gramàtica, lògica i retòrica; i aritmètica, música, geometria i astronomia, i al mig els escuts de Mallorca, dels reis Ferran II d'Aragó, d'Isabel I de Castella i del llinatge dels Llull. Dalt, dins un arcossoli, el sarcòfag amb una estàtua jacent, coronat per un grup format per dos àngels que acompanyen al cel l'anima del difunt. Sant Francesc, l'església-convent dels franciscans on aviat farà set-cents anys que hi descansa, és l'espai adequat i definitiu que necessitava i es mereixia. Prou guanyat tenia aquest descans, després de la frenètica vida de viatges, uns 15.000 km, que són unes xifres insòlites, si considerem les condicions de viatge tan insegures d'aquell temps, a peu o navegant amb vela. Va escriure molt, moltíssim, i més hauria escrit si hagués disposat del temps esmerçat en desplaçaments. Després d'una vida d'acció portada al límit, es mereixia una vida de repòs equivalent. I la va trobar: la capella secundària, plena de pau, de l'absis de Sant Francesc. Talment una segona Randa on la capella i l'arcossoli serien la cova-ermita de les seves meditacions i contemplacions místiques, i l'ample claustre, esvelt i senzill, el gran finestral per on li arribaria la llum del sol i el guspireig infinit de les estrelles.

Recebido para publicação em 22-08-16; aceito em 25-09-16